

РОДИНА ДЕСПОТІВ В ІСТОРІЇ МАРІУПОЛЯ

Економічне партнерство Маріуполя з Італією має давні традиції. Ще на межі XVIII – XIX ст. італійські торгові дома зацікавилися портовими містами азовського узбережжя. Особливо активно вони почали діяти в регіоні з 1820-х рр. завдяки підтримці, що надавав російський уряд іноземному підприємництву в південних губерніях Російської імперії, а також завдяки політиці Новоросійського і Бессарабського генерал-губернатора М.С. Воронцова. Така політика здійснювалася через бажання уряду швидко освоїти величезні і малонаселені землі Півдня, на що місцеве купецтво не мало достатніх капіталів.

У цей час в Маріуполі відкрилися представництва фірм де Россі і Чуллі, в окремі роки в місті діяв і торговий дім Антоніо Аморетті, який мав головне представництво фірми у Феодосії та філії в Керчі і Таганрозі. Іноді вів справи в Маріуполі великий торговий дім Б. Понціо. У 1830-і в Маріуполі з'являються фірми Галеано, Джербуліні, Мембелі, де-Мартіно, Пініоні (або Пініоне), Сангвінетті [1].

Окрім власне італійських фірм, в місті почали працювати контори італізованих слов'ян з Адриатики, в основному – австрійських підданих. У місті їх теж називали італійцями, рідше – далматинцями, хоча власники цих фірм носили чисто слов'янські прізвища Відович, Вучетич, Деспот, Ковачевич, Попович, Фіскович. Завдяки слов'янському походженню цих підприємців російський уряд і місцева адміністрація ставилися до них з особливою прихильністю. Багато хто з них розпочинав із служби капітанами на торгових кораблях великих іноземних фірм і таким чином заробили невеликий стартовий капітал. Ці люди відзначалися наполегливістю, мали підприємницький хист, тому і змогли швидко підняти свій бізнес та вивести його на міжнародний рівень. У їх конторах в основному працювали родичі і співвітчизники, які з часом або замінювали своїх хазяїв, або відкривали нові фірми. На зерновому ринку Маріуполя провідні позиції в цей час займали п'ять торгових домів – Деспота, Відовича, Галеано, братів Мембелі та братів Поповичей.

Багато представників іноземного купецтва, що діяли в Маріуполі у XIX ст., зробили відчутний внесок не лише у розвиток економіки міста, але й у його громадське та культурне життя. Усі ці напрями успішно поєднувалися в діяльності сім'ї Деспотів. Антоніо Деспот – засновник однієї з торгових фірм Маріуполя, що належали італійцям, почав свою діяльність у місті в 1830-х рр., як і багато його співвітчизників. Як і Галеано, він був уродженцем Генуї і належав до італізованих слов'ян. У 1837 р. він відкрив в місті свій торговий дім, що займався експортною зерновою торгівлею. Фірма взаємодіяла з іншими італійськими конторами, що з'явилися в Маріуполі приблизно одночасно: торговими домами Галеано і братів Мембелі [2].

Його син Іван Деспот продовжив справу і залишався в Маріуполі до 1900 р., а потім виїхав до Італії. У сім'ї Івана Антоновича і його дружини Луїзи Рафаїлівни було троє дітей: сини Родіо (помер у 1909 р.) та Антон (1876 – 1931 рр.), дочка Фані (у 1902 р. виїхала до Італії). У документах І.А. Деспот значився як іноземець і австрійський підданий [3]. Сім'я Деспотів володіла в місті і за його межами великою нерухомістю (будинками і земельними ділянками). Старшому синові Родіо належав хутір, Луїзі Деспот – власний великий будинок на вулиці Костянтинівській. Після її смерті в 1900 р. на заповідані нею гроші сім'єю було придбано ще 10 000 десятини землі [4].

І.А. Деспот належав до кола тих маріупольських підприємців, які сприяли розвитку театрального мистецтва в місті. Деякий час він володів будівлею колишньої хлібної комори по Торговій вулиці, яка була пристосована для проведення театральних вистав її попереднім власником М.К. Поповим. Тут ставила спектаклі популярна в Маріуполі трупа В.Л. Шаповала [5]. Окрім цього Іван Антонович займався добродійністю, працював у благодійній організації «Общество помощи воспитанницам Мариупольской Мариинской женской гимназии», в якій він був скарбником [6].

Син І.А. Деспота Антон отримав вищу освіту в Італійському королівському міжнародному інституті в Турині та ліцензію на право займатися агрономічною комерцією після навчання. Після повернення в Маріуполь він працював у фірмі батька. У 1920-х він був висланий до Бурятії на три роки за приховання свого офіцерського звання і службу в армії Колчака, а у 1931 р. розстріляний за свідому агітацію з використанням службового стану проти заходів влади по колективізації сільського господарства [7].

На початку XX ст. представники родини Деспотів покинули місто.

Література

1. Бацак Н. Грецьке та італійське купецтво у портах Північного Причорномор'я: комерційна діяльність, мореплавство (перша третина XIX ст.) / Н. Бацак // Грецьке підприємництво і торгівля у Північному Причорномор'ї XVIII – XIX ст. Збірник наукових статей. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2012. – С. 11 – 12.

2. Мариуполь и его окрестности: Отчет об учебных экскурсиях Мариупольской Александровской гимназии. / Изд. почет. Попечителя Д.А. Хараджаева. – Мариуполь: Тип. А.А. Франтова, 1892. – С.309.

3. Державний архів Донецької області. – Ф. 215 (Соборная Харлампиевская церковь Екатеринославской духовной консистории г. Мариуполь Мариупольского уезда Екатеринославской губернии). – Оп.1. – Спр. 32 (Метрическая книга о рождении, браке и смерти, 1913 г.). – Арк.51.
4. Адрес-календарь «Весь Мариуполь и его уезд» на 1910 г. – Мариуполь, 1910. – С.П.
5. Театр в Мариуполе [Електронний ресурс] // Мариуполь и его окрестности. – Режим доступу: <http://old-mariupol.com.ua/vosmoj-den-ekskursii---23-aprelya-2-chast-2/>
6. [Без автора, без назви] Приазовский край. – 1898. - №30. – 1февраля.
7. Яруцкий Л. Семейная гордость и честь [Електронний ресурс] / Л. Яруцкий. – Режим доступу: <http://old-mariupol.com.ua/familnaya-gordost-i-chest/>

УДК 930.2:271.5(043)

Папазова А.В., кандидат історичних наук, доцент

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Активне включення України у загальноєвропейські процеси інтеграції вимагає врахування історичного досвіду взаємодії та взаємовпливу західноєвропейської та української культур. У цьому зв'язку значний інтерес викликає релігійно-освітня діяльність ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст., яка була впливовим чинником місцевого культурного життя. Вивчення цього складного й неоднозначного явища допоможе інтеграції України до європейського співтовариства, сприятиме використанню прогресивних здобутків єзуїтської практики у різних сферах. Це також зорієнтує на подолання існуючих стереотипів щодо ордену та розвиток неупередженого вивчення історії Товариства Ісуса в регіоні. Оскільки джерела, які висвітлюють проблему, докладно не вивчені, ми не маємо належного уявлення про орден, його цілі, методи й результати діяльності, а тим більше про те, що найбільш важливо для східнослов'янського регіону – про вплив єзуїтів на історичний процес. Тому так важливо розглянути можливості документів різних видів, а для цього – систематизувати джерельну базу із зазначеної теми.

Мета публікації – систематизувати відомі історичні джерела з історії діяльності ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст.

Джерела з історії діяльності ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст. – писемні пам'ятки і пам'ятки матеріальної культури, які розкривають факти діяльності єзуїтів на території українських, білоруських і російських земель. Більшість існуючих писемних джерел знаходиться в архівах ордену і римської курії. Дослідникам доступні, у більшості випадків, тільки дозволені курією й ордену публікації, а також документи, опубліковані в роботах колишніх єзуїтів [1].

На території досліджуваного регіону науковцям доступні фонди архівів таких міст: Москва, Петербург, Мінськ, Вільнюс, Гродно, Львів, рукописні відділи бібліотек України, Білорусії, Росії, Польщі, а також десятки томів опублікованих у XIX – на початку XX ст. документів, які містять факти про історію місії католицтва в регіон [2]. Архівні та опубліковані документи містять цікаві відомості про діяльність ордену єзуїтів та його стосунки з місцевими мешканцями. Зокрема, у Центральному державному історичному архіві України у Львові знаходяться переліки майнових документів єзуїтських домів у Ярославі, Кросні, Перемишлі, Лящеві, королівські привілеї й листи Сигізмунда III, листи вищих керівників ордену до єзуїтських домів міст Львова і Ярослава, які мало використовувалися, або зовсім не аналізувалися дослідниками, особливо щодо таких аспектів діяльності Товариства Ісуса як методи роботи, функціонально-ієрархічна структура ордену, комерційна та господарська сфери зацікавлень єзуїтів [3]. Документи дають можливість проаналізувати стосунки ордену з органами влади, представниками місцевих мешканців та методи ордену з упровадження єзуїтів до міст регіону.

Серед збірників документів, виданих у радянський період, є джерела з історії участі ордену в подіях на території східнослов'янського регіону. Однак підбір документів відповідає завданню викриття реакційної ролі Ватикану й уніатської церкви в розвитку регіону. Матеріали збірників відбивають експлуатацію населення в єзуїтських маєтках, документи курії, католицьких ієрархів, рядових єзуїтів, що розкривали плани й мету ордену; документи, що демонстрували ставлення козацтва і Б. Хмельницького до єзуїтів; джерела, що характеризують відносини папської курії з московською державою [4]. Більшість опублікованих документів, проте, не аналізувалися дослідниками задля характеристики методів діяльності Товариства, з'ясування впливу ордену єзуїтів на події та явища у регіоні.

Таким чином, доступні джерела дають можливість відновити частину картини діяльності ордену і її вплив на історичні процеси в регіоні.

Проблема вимагає враховувати особливості діяльності ордену, які виражаються в активному втручанні єзуїтів у світські справи. Тому при класифікації джерел потрібно використати загальноісторичні

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XVIII підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

05 лютого 2016 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2016

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2016. – 308 арк.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол №6 від 23.12.2015)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Булатова О.В., д.е.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., к.ю.н., проф.; Омельченко В.Я., д.е.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д.культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.

Збірник містить матеріали XVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 05 лютого 2016 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Волоничь В.С. ПЕРШІ МАЯКИ НА АЗОВСЬКОМУ МОРІ.....	195
Коробка В.М. МІСЬКА «ДЕМОКРАТІЯ» НА КАТЕРИНОСЛАВЩИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	196
Коробка Ю.В. ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ НАПРИКІНЦІ 1950 х – У СЕРЕДИНІ 1960 х рр. ЛІКВІДАЦІЇ МАШИННО-ТРАКТОРНИХ СТАНЦІЙ (МТС).....	198
Новікова С.В. РОДИНА ДЕСПОТІВ В ІСТОРІЇ МАРІУПОЛЯ.....	200
Папазова А.В. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХVІ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ.....	201
Подгайко М.К. ГЕТЬМАНСЬКІ УНІВЕРСАЛИ ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ САМОВРЯДУВАННЯ ГРЕЦЬКИХ ГРОМАД.....	203
Романцов В.М. МАРІУПОЛЬСЬКІ ГРЕКИ В ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ НА ПОЧАТКУ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 Р.....	205
Романцова Н.І. ПЕРЕЇЗД М. ГРУШЕВСЬКОГО ДО ЛЬВОВА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ.....	206
Сальнікова Н.В. КРИЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	209
Тарасов С.В. ДМИТРИЙ ИЛОВАЙСКИЙ КАК ИСТОРИК УКРАИНСКОЙ РУИНЫ.....	209

СЕКЦІЯ

МОВНІ ОДИНИЦІ РІЗНИХ РІВНІВ СУЧАСНИХ ГЕРМАНСЬКИХ, СЛОВ'ЯНСЬКИХ ТА НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ, КОМУНІКАТИВНИЙ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Vasylyeva E. TEACHING DIFFERENT TYPES OF LANGUAGE MEDIATION.....	212
Волошина О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ ПРАВДА/ІСТИНА В ПАРЕМІОЛОГІЧНОМУ ПОЛІ УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НОВОГРЕЦЬКІЙ МОВ.....	213
Дацер К.С. ПЕРЕКЛАД І МІЖЛІТЕРАТУРНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ.....	215
Панова Я Е. КОГНИТИВНИЙ ПОДХОД К ОПИСАНИЮ АНГЛИЙСКИХ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ПО ПРИЗНАКУ «СЧИСЛЯЕМОСТЬ / НЕСЧИСЛЯЕМОСТЬ».....	217
Рахуба К.П. ПАРЕМІЇ ЯК ЛІНГВАЛЬНІ ФОРМИ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕНТАЛІТЕТ.....	218
Романюк С.Г. ПРОЦЕСС ПЕРЕВОДА ТЕКСТОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТМ.....	219
Смирнова М.С. ТАКТИКИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ СТВЕРДЖУЮЧОЇ ДИСКУРСИВНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ПРОПОВІДІ.....	221
Тагаратов М. APPROACHES TO RESEARCH OF THE NEGOTIATING THEORY.....	223
Хоровець В.С. РОЛЬ НАСЛІДКОВОГО КОМПОНЕНТА В СИТУАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ПРИЧИНИ.....	224

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Потіпак Ю. А. «ДВНАДЦЯТЬ ПІСЕНЬ ЦИГАНА» ЯК ПРОГРАМНИЙ ТВІР КОСТІСА ПАЛАМАСА.....	226
Жабко К. О. КОНЦЕПТОЛОГІЯ ЯК ГАЛУЗЬ МОВОЗНАВСТВА.....	227
Кобиленко Н.К. ЛОГІКА І СТРУКТУРА СИМВОЛУ.....	228
Кіор Р.В. ГЛАГОЛЬНОЕ И НЕГЛАГОЛЬНОЕ ОТРИЦАНИЕ В ЯЗЫКЕ ГРЕКОВ-УРУМОВ СЕВЕРНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ.....	230
Соловійова О.В. О СОЗДАНИИ БЛАГОПРИЯТНОГО ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО КЛИМАТА ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ.....	231

СЕКЦІЯ

ЕЛЛІНІСТИЧНІ СТУДІЇ І ПЕРЕКЛАД

Аліпа Р.А., Узун М.М. ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОРФОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З НОВОГРЕЦЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПЕРЕКЛАД (НОВОГРЕЦЬКА)», «ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА)».....	233
Восвутко Н.Ю., Кулігіна О.В. ДЕФІНІЦІЙНЕ НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВЧИТЕЛЬ» У КІПРСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	234
Назаренко М.О. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΞΜΑΝΑ ΦΕΡΙΚ ΠΑΣΑ ΤΗΣ ΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΑΚΗ: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ Η ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	236
Пічахчи О.В. ВІДТВОРЕННЯ ЗНАЧЕНЬ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З НОВОГРЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ (НА МАТЕРІАЛІ	